

ВИСНОВКИ

В рамках даної роботи були розглянуті підходи деяких провідних країн світу та країн Європейського Союзу в напрямку формування державної інноваційної політики. Також ми розглянули методи стимулювання інноваційної діяльності на підприємствах серед економічно розвинутих країн. При аналізі сумарного індексу інновацій країн ЄС та показників, які входять до його складу можна простежити залежність між рівнем інновацій країни та її рівнем сталого розвитку. Частина показників, що зазвичай використовуються при визначенні рівня сталості розвитку країни прямо чи опосередковано входять до сумарного індексу інновацій. Це лише зайвий раз підтвердило необхідність формування державної інноваційної політики та стимулювання інновацій як на рівні держави, так і в межах підприємства. Такі заходи в будь-якому разі призводять зокрема до підвищення рівня економічного розвитку країни і загалом до зростання рівня сталості країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Полякова Ю. В. Інноваційна активність промислових підприємств України. *Вісник Дніпропетровського університету*. Сер.: Менеджмент інновацій. 2012. Т. 20, вип. 1. С. 74-82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumi_2012_20_1_12
2. European Innovation Scoreboard 2018. URL: https://interactivetool.eu/f/extensions/DGGROW4/EIS_2.html#b.
3. United Nations development programme. Human Development Reports. URL: <http://hdr.undp.org/en/2018-update>

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЯК ШЛЯХ ДО СТАЛОСТІ

Комариста Б. М., Бендюг В. І.

ФОРМИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ КАК ПУТЬ К УСТОЙЧИВОСТИ

Комаристая Б. Н., Бендюг В. И.

FORMATION OF UKRAINIAN INNOVATIVE POLICY AS WAYS TO SUSTANEBILITY

Komarysta B. M., Bendiuh V. I.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
Angel2Nika@gmail.com

В роботі розглянуті проблеми формування інноваційної політики України. Зокрема проаналізовані різні галузі інноваційної діяльності та рівень капітальних інвестицій за різними видами економічної діяльності. Окрема увага приділена інноваційній діяльності в промисловості та проаналізована інноваційна діяльність підприємств за напрямками. Також вказані фактори, які переешкоджають інноваційній діяльності в промисловості та простежена тенденція у фінансуванні галузей економіки, які необхідні для створення засад інноваційної діяльності на шляху до сталості.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, інноваційна політика, сталий розвиток

В статье рассматриваются проблемы формирования инновационной политики Украины. Анализируются различные отрасли инновационной деятельности и уровень капитальных вложений в различные виды экономической деятельности. Особое внимание уделяется инновационной деятельности в промышленности и анализируется инновационная активность предприятий по направлениям. Кроме того, отмечены факторы, препятствующие инновациям в промышленности, и отслежена тенденция к финансированию отраслей, необходимых для создания основ инновационной деятельности на пути к устойчивости.

Ключевые слова: *инновация, инновационная деятельность, инновационная политика, устойчивое развитие*

The paper considers the problems of the formation of Ukraine's innovation policy. Various branches of innovation activity and the level of capital investments in different types of economic activity are analyzed. Particular attention is paid to innovation activity in industry and the innovative activity of enterprises in directions is analyzed. Also, the factors that impede innovation in industry and the trace of the tendency to finance industries that are necessary to create the fundamentals of innovation activity on the path to sustainability are also noted.

Keywords: *innovation, innovation activity, innovation policy, sustainable development*

ВСТУП

Сучасний економічний розвиток неможливий без активного впровадження інновацій на всіх рівнях з формуванням чіткої державної політики, яка була б спрямована на стимулювання інноваційної діяльності. В жорсткому полі ринкової конкуренції шанс на успіх мають лише ті держави, в економіці яких відчутний відсоток відіграють інновації. Жодне підприємство не може забезпечити свій розвиток та фінансове зростання без інноваційних підходів у виробництві, організації праці, без розробки та впровадження інноваційних технологій та інноваційної продукції. В іншому разі підприємство неминуче програє у конкурентній боротьбі іншим, більш інноваційним і сучасним. При цьому застосування інновацій на всіх рівнях обов'язково веде до економічного зростання, яке в свою чергу поліпшує рівень сталості розвитку всієї країни через покращення як економічної складової сталого розвитку, так і соціальної. Впровадження інновацій в сучасних умовах пов'язане з використанням більш економічних, більш ресурсощадних технологій, більш екологічно чистих технологій, що завжди призводить і до покращення екологічної складової.

ПОНЯТТЯ ІННОВАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Під інновацією розуміють не лише нову технологію чи новий конкурентоздатний продукт. Узагальнено пояснити що підпадає під визначення інновації можна наступним чином (рис. 1).

Інновації можуть бути застосовані в будь-якій сфері - технологічній, виробничій, організаційній, управлінській та ін. З огляду на це інновації можна класифікувати за певними ознаками в залежності від їх виду та сфери застосування (рис. 2).

З наведених вище визначення інновацій та їх типів зрозуміло, що інновації наразі є складовою будь-якого виду діяльності в сучасному суспільстві. При цьому процес застосування інновацій започатковує інноваційну діяльність. Для забезпечення сталого розвитку в першу чергу інновації мають бути невід'ємною

частиною економічної діяльності та науково-технічного і, відповідно, промислового розвитку країни. З огляду на це потрібна розробка і впровадження чіткої інноваційної політики держави.

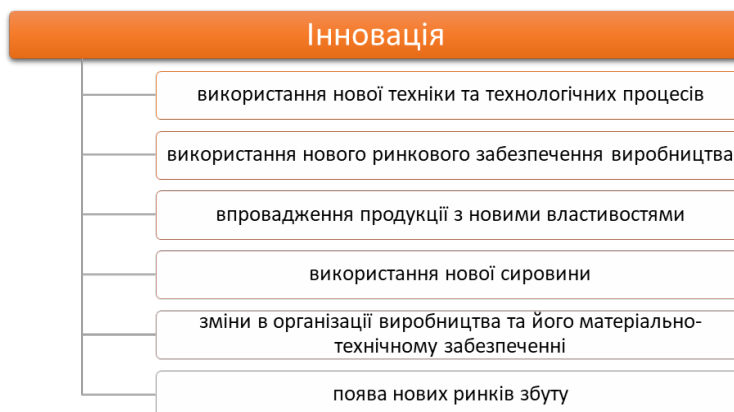

Рис. 1. Інновації та їх види

Рис. 2. Класифікація інновацій

Під інноваційною політикою держави розуміють забезпечення збалансованої взаємодії наукового, технічного і виробничого потенціалів, а також розробку та впровадження механізму активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва та поширення інновацій в усіх сферах національної економіки.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У відповідності до визначених на державному рівні національних пріоритетів застосовується досить широкий набір інструментів та методів щодо стимулювання інноваційної діяльності, від корегування патентного та податкового законодавства та контролю розповсюдження технологій до стимулювання інновацій в малому і середньому бізнесі та ін. [1].

Невід'ємною складовою стимулювання інновацій є рівень інвестицій у відповідні галузі економічної діяльності. За даними Державної служби статистики України [2] в період з 2010 по 2017 рік рівень інвестицій в перспективні галузі української економіки розподілився наступним чином (табл. 1).

Згідно з даними табл. 1 ми спостерігаємо зростання інвестицій в українську економіку після очікуваного падіння у 2013-2014 роках внаслідок потужної економічної кризи. Разом зі зростанням загального обсягу капітальних інвестицій в українську економіку, зріс обсяг інвестицій в гривнях у порівнянні з 2010 роком в промисловість в 2,6 рази, в сільське господарство в 5,9 разів, в ІТ-сферу у 5,9 разів.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ

Проте при перерахуванні обсягу інвестицій в доларовий еквівалент з урахуванням коефіцієнту інфляції у період з 2010 по 2017 рік отримуємо менш втішні результати. Загальний обсяг інвестицій в українську економіку у порівнянні з 2010 роком зменшився в 1,35 рази. Зростання інвестицій в доларовому еквіваленті спостерігається лише в сільському господарстві – зростання у 1,75 рази та ІТ-сфері – зростання у 1,76 рази. Але головне, що спостерігається позитивна динаміка, яка свідчить про поступове відновлення економіки.

Таблиця 1. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2010-2017 роки, млн. грн¹

<i>Вид економічної діяльності/рік</i>	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Промисловість</i>	55384,4	78725,8	91598,4	97574,1	86242	87656	117753,6	143300
	30,67%	32,63%	33,52%	39,05%	39,3%	32,09%	32,78%	31,95%
<i>Сільське господарство, мисливство та пов'язані із ними послуги</i>	10817,7	16140,9	18564,2	18175	18388,1	29309,7	49660	63400,7
	5,99%	6,69%	6,79%	7,27%	8,38%	10,73%	13,82%	14,14%
<i>Комп'ютерне програмування та інформаційні послуги</i>	347,5	580,2	621,2	634,5	670,3	1134,3	2124,9	2050,6
	0,19%	0,24%	0,23%	0,25%	0,31%	0,42%	0,59%	0,46%
<i>Наукові дослідження та розробки</i>	549,7	717,9	548,8	599,2	375,4	518,2	758,3	1110,2
	0,3%	0,3%	0,2%	0,24%	0,17%	0,19%	0,21%	0,25%
<i>Освіта</i>	1818,4	2090,7	1463,5	1030,5	820,9	1540,1	2257,3	3492,5
	1,01%	0,87%	0,54%	0,41%	0,37%	0,56%	0,63%	0,78%
<i>Усього (млн. грн)</i>	180575,5	241286	273256	249873,4	219419,9	273116,4	359216,1	448461,5

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та за 2014-2017 роки без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

У табл. 2 наведений більш детальний розподіл капітальних інвестицій за різними видами господарчої діяльності за 2018 рік [2]. Аналізуючи дані табл. 2 можна простежити досить низький рівень інвестицій у перспективні напрямки розвитку української економіки, а саме у сільське господарство – 12,52% від загального обсягу капітальних інвестицій у 2018 році (у порівнянні з 14,14% у 2017 році), та інвестиції в ІТ-сферу – 0,52% (у порівнянні з 0,46% у 2017 році).

Для забезпечення інноваційної діяльності одним з ключових аспектів є фінансування НДДКР та освіти. З наведених статистичних даних ми бачимо значний брак фінансування на ці види господарчої діяльності: капітальні інвестиції в наукові дослідження та розробки у 2018 році склали 0,27% (у порівнянні з 0,25% за 2017 рік), а інвестування в освіту лише 0,73% (у порівнянні з 0,78% за 2017 рік). Цього очевидно недостатньо для формування науково-технічної бази, яка б забезпечувала зростання інновацій в національній економіці.

Очевидно, з огляду на статистичні дані табл. 1 та табл. 2, що найбільше інвестицій вкладається в промисловість і саме промисловість є основною галуззю впровадження інновацій. В наступній таблиці ми зможемо простежити характер інновацій в українській промисловості у період з 2010 по 2017 роки [2].

СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ

Таблиця 2. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності
за 2018 рік, млн. грн¹

Вид господарчої діяльності	млн. грн	%
Сільське, лісове та рибне господарство	65901,1	12,52
Промисловість	179718,3	34,14
Будівництво	51902,4	9,86
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	47597,2	9,04
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	44920,5	8,53
Тимчасове розміщування й організація харчування	1903,6	0,36
Інформація та телекомунікації	28644,4	5,44
<i>Зокрема, телекомунікації (електрозв'язок)</i>	<i>21340,0</i>	<i>4,05</i>
<i>Зокрема, комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг</i>	<i>2739,1</i>	<i>0,52</i>
Фінансова та страхова діяльність	10763,8	2,05
Операції з нерухомим майном	21264,7	4,04
Професійна, наукова та технічна діяльність	9029,6	1,72
<i>Зокрема, наукові дослідження та розробки</i>	<i>1440,5</i>	<i>0,27</i>
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	9004,8	1,71
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	40883,5	7,77
Освіта	3849,5	0,73
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	7243,8	1,38
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	3317,6	0,63
Надання інших видів послуг	397,0	0,08
Усього	526341,8	100,00

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Таблиця 3. Інноваційна діяльність промислових підприємств за напрямками
проведених інновацій¹

	2010		2015		2017	
	Усього	%	Усього	%	Усього	%
Кількість підприємств, що займались інноваційною діяльністю	1462	13,8	824	17,3	759	16,2
у тому числі витрачали кошти на						
внутрішні НДР	224	2,1	151	3,2	130	2,8
зовнішні НДР	124	1,2	70	1,5	62	1,3
придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	840	7,9	467	9,8	500	10,6
придбання інших зовнішніх знань	100	0,9	32	0,7	43	0,9
інші	518	4,9	210	4,4	173	3,7

¹ Тут інформація підготовлена на підставі даних форми державного статистичного спостереження № 1 - інновація "Обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства", періодичність якої змінено з "річної" на "один раз на два роки", починаючи зі звіту за 2015 рік.

З табл. 3 ми бачимо скорочення підприємств, які займались інноваційною діяльністю майже вдвічі у порівнянні з 2010 роком, що не може не засмучувати. У грошовому еквіваленті загальний обсяг витрат за напрямками інноваційної діяльності в промисловості наведений в табл. 4 [2].

СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ

Таблиця 4. Загальний обсяг витрат за напрямками інноваційної діяльності

	млн. грн			у відсотках до усього		
	2010	2015	2017	2010	2015	2017
Усього	8045,5	13813,7	9117,5	100,0	100,0	100,0
у тому числі на						
внутрішні НДР	818,5	1834,1	1941,3	10,2	13,3	21,3
зовнішні НДР	177,9	205,4	228,5	2,2	1,5	2,5
придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	5051,7	11141,3	5898,8	62,8	80,6	64,7
придбання інших зовнішніх знань	141,6	84,9	21,8	1,8	0,6	0,2
інше	1855,8	548,0	1027,1	23,0	4,0	11,3

Серед регіонів у 2017 році вищою за середню в Україні частка інноваційно активних підприємств була в Харківській, Тернопільській, Миколаївській, Черкаській, Кіровоградській, Івано-Франківській, Сумській, Запорізькій областях та м. Києві. У розрізі видів економічної діяльності слід виокремити підприємства з виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (53,8%), інших транспортних засобів (37,1%), комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (34,0%), напоїв (25,9%), електричного устаткування (25,2%), хімічних речовин і хімічної продукції (25,0%).

Робити висновки про рівень інноваційної діяльності в Україні неможливо без порівняння з сусідніми країнами. Нижче наведена мапа країн Європи за ступенем впровадження інновацій (рис. 3) [3].

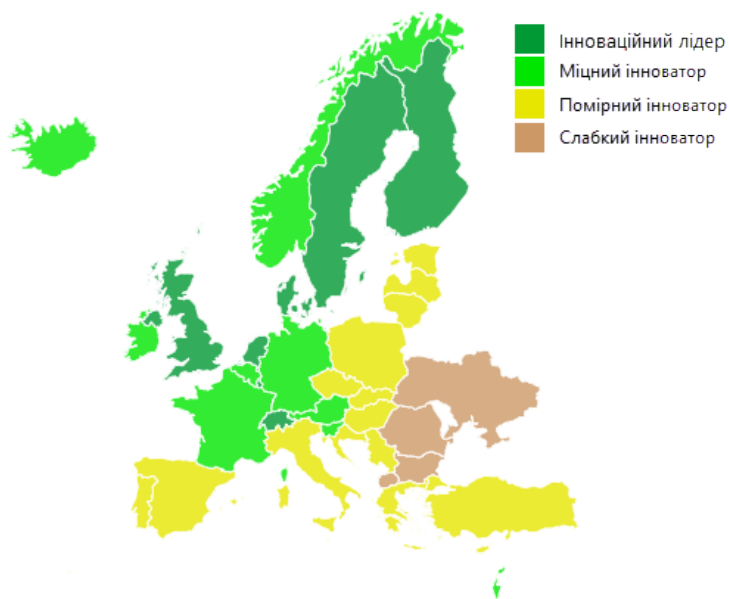

Рис. 3. Класифікація країн Європи за рівнем інноваційної діяльності у 2018 р.

Як видно з рисунка, до інноваційних країн лідерів станом на 2018 рік належать такі країни як Фінляндія, Швеція, Данія, Нідерланди, Велика Британія, Швейцарія та Люксембург. Майже всі ці країни є лідерами за показниками сталого розвитку не лише в Європі, а і загалом у світі. Щодо України, то ми бачимо, що наша країна належить до європейської групи слабких інноваторів разом з Румунією, Болгарією та Македонією. Такий стан справ підтверджується моделлю зовнішньої торгівлі України, в якій на першому місці стоїть сировинна та сільськогосподарська продукція, на другому місці продукція обробної промисловості і лише на третьому місці високотехнологічна та інноваційна продукція.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ

В Україні не сформовані належні умови для здійснення інновацій. Основні фактори, які перешкоджають інноваційній діяльності можна звести у табл. 5 [4].

Таблиця 5. Фактори, що перешкоджають реалізації інновацій на вітчизняних підприємствах за 2010-2015 рр.

Фактор	Частка підприємств, %
Нестача власних коштів	83,0
Недостатня фінансова підтримка держави	56,6
Великі витрати на нововведення	55,9
Високий економічний ризик	38,9
Недосконалість законодавчої бази	37,7
Тривалий термін окупності нововведень	34,6
Відсутність коштів у замовників	31,7
Нестача інформації про нові технології	19,5
Відсутність можливостей для кооперації з іншими підприємствами та науковими організаціями	18,5
Нестача інформації про ринки збуту	18,3
Відсутність кваліфікованого персоналу	17,2
Відсутність попиту на продукцію	16,0
Несприятливість підприємства до нововведень	14,5

Сьогодні сучасні інноваційні процеси в країні знаходяться у стані паузи, оскільки в період активної нормативної творчості і розробки інноваційної моделі розвитку країни відсутній механізм мотивування. Причинами цього поміж іншим є суб'єктивний підхід та ігнорування положень сучасних інновацій, відсутнє наукове обґрунтування стратегічних рішень владою, відсутність державних замовлень на інноваційну продукцію, нема податкового стимулювання інноваторів та ін.

ВИСНОВКИ

Інноваційна політика держави є запорукою її економічного розвитку. Без формування детальної та всебічної інноваційної політики не слід очікувати проривного розвитку вітчизняної економіки. Стимулювання інноваційної діяльності має бути одним з пріоритетів при розробці стратегій розвитку країни. Економічні кризи та корупція, які постійно гальмують розвиток, не дозволяють очікувати на швидкі результати, але підмурки потрібно закладати вже зараз.

Важливою складовою є фінансування науки та освіти, чому наразі не приділяється належної уваги. З огляду на поточні проблеми, як економічні, так і геополітичні, фінансування науки та освіти відбувається за залишковим принципом. Наявність чіткої державної інноваційної політики дасть змогу розробити довготривалий план розвитку, який забезпечить подальше інноваційне, а відповідно і економічне та соціальне зростання. Це в свою чергу дозволить Україні відчутно покращити свої показники сталого розвитку і наблизити перспективу своєї євроінтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Полякова Ю. В. Інноваційна активність промислових підприємств України. *Вісник Дніпропетровського університету*. Сер.: Менеджмент інновацій. 2012. Т. 20, вип. 1. С. 74-82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumi_2012_20_1_12.
2. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. European Innovation Scoreboard 2018. URL: https://interactivetool.eu/f/extensions/DGGROW4/EIS_2.html#b.

3. Касич А. О., Канунікова К.О. Інноваційна активність підприємств України: динаміка, проблеми та шляхи вирішення. *Інвестиції: практика та досвід*. Сер.: Менеджмент інновацій. 2016. № 22. С. 21-24.

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Унрод В. І., Тернова Л. Ю.

ОСОБЕННОСТИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ СТРАН В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Унрод В. И., Терновая Л. Ю.

FEATURES OF COUNTRY'S INNOVATIVE DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION PROCESSES

Unrod V., Ternova L.

Черкаський державний технологічний університет
Черкаське регіональне відділення Української Технологічної Академії
м. Черкаси, Україна
unr1948@gmail.com
ternova21@gmail.com

В статті проаналізовано сучасні тенденції інноваційного розвитку країн в умовах посилення глобалізації світової економіки. Визначені характерні особливості інноваційних політик країн.

***Ключові слова:** інноваційний розвиток, глобалізація, особливості, пріоритет, науково-технічна діяльність*

В статье проанализированы современные тенденции инновационного развития стран в условиях усиления глобализации мировой экономики. Определены характерные особенности инновационных политик стран.

***Ключевые слова:** инновационное развитие, глобализация, особенности, пріоритет, научно-техническая деятельность*

The article analyzes the current trends of innovative development of countries in the conditions of strengthening globalizing world economy. The characteristic features of innovation policy were identified.

***Keywords:** innovative development, globalization, features, priority, scientific and technical activities*

ВСТУП

Підвищення економічної ролі інновацій, зміна темпів, напрямків і механізмів розвитку інноваційних процесів є одним з ключових факторів, що обумовили радикальні структурні зрушення в економіці багатьох країн. Вони виявляються у